

Kritik mot en domare för att ett avkunnat beslut gavs ett annat innehåll i protokollet från sammanträdet

---

Beslutet i korthet: Jag inledde förundersökning om tjänstefel sedan det framkommit att rättens ordförande i ett familjemål instruerat protokollföraren, en notarie, att i protokollet från ett sammanträde för muntlig förberedelse inte ange det beslut som han avkunnat rörande barnens rätt till umgänge med fadern utan i stället ange det beslut som han avsett att avkunna. Sedan förhör hållits fann jag emellertid att gärningen var att bedöma som ringa och således inte straffbar. Jag är emellertid mycket kritisk till hans agerande.

Anmälan

AA framförde i en anmälan, som ombud för BB, klagomål mot tf. rådmannen CC med anledning av handläggningen av ett interimistiskt beslut om umgänge med barn (T 1627-09) vid Attunda tingsrätt och uppgav bl.a. följande.

Hon var ombud för BB, i målet om barns boende m.m. På förmiddagen den 4 maj 2009 hölls ett sammanträde för muntlig förberedelse vid vilket CC var ordförande. Efter enskilt övervägande meddelade CC i parternas, ombudens och den protokollförande tingsnotariens närvaro det interimistiska beslutet att parternas barn skulle ha umgänge med BB jämna veckor från måndag till måndag, vilket också var i enlighet med BB:s yrkande. Under eftermiddagen samma dag kontaktades AA per telefon av CC, som uppgav att han ”sagt fel” när han meddelade beslutet vid sammanträdet och att beslutet rätteligen var att barnen skulle ha umgänge med BB varje jämn vecka från torsdag till måndag. CC förklarade att han hade haft otydliga anteckningar eller något liknade och att han insett felet först när han fick notariens protokoll för justering. Ett par dagar senare fick AA protokollet från sammanträdet och konstaterade då att protokollet i fråga om det interimistiska beslutet om umgänge inte återgav det beslut som CC muntligen meddelade vid sammanträdet.

AA gav därefter in Svea hovrätts beslut den 19 maj 2009 i mål Ö 3813-09. Av detta framgick att hovrätten konstaterat att ett grovt rättegångsfel förekommit vid tingsrätten när beslutet i protokollet gavs en annan innebörd än vid avkunnandet. Hovrätten undanröjde tingsrättens interimistiska beslut och återförvisade målet till tingsrätten.

Förundersökning och vidare utredning

På grund av vad som kommit fram fann jag anledning att anta att tjänstefel enligt 20 kap. 1 § brottbalken hade begåtts och beslutade därför att inleda förundersökning rörande sådant brott.

Handlingarna i tingsrättens mål begärdes in.

Under förundersökningen hölls inledningsvis förhör med AA och den tingsnotarie som var protokollförare vid det aktuella sammanträdet. AA berättade i allt väsentligt i enlighet med vad hon uppgett i anmälan till JO.

Tingsnotarien uppgav sammanfattningsvis i huvudsak följande.

CC berättade inte för henne vad han avsåg att besluta intermistiskt utan frågade endast henne, sedan parterna och ombuden lämnat rättssalen, vad hon tyckte. Hon svarade då att hon ansåg att barnen skulle ha umgänge med BB från måndag till måndag. Därefter meddelade CC parterna muntligen beslut i enlighet med hennes förslag. Hon skrev sedan i protokollet det beslut som hade meddelats parterna och gav protokollet till CC. Han frågade då henne om han hade sagt umgänge från måndag till måndag, vilket hon bekräftade. Han kontrollerade sina anteckningar och höll med om att han hade sagt så, men uppgav att det blivit fel och att han i stället hade tänkt besluta om umgänge med fadern från torsdag till måndag. CC kontaktade därefter parterna i målet och instruerade henne att ändra i protokollet och i stället skriva i beslutet att umgänge skulle ske från torsdag till måndag, vilket hon gjorde.

Förhör hölls därefter med CC, som underrättades om misstanke om tjänstefel enligt följande gärningspåstående.

Den 4 maj 2009 hölls vid Attunda tingsrätt ett sammanträde för muntlig förberedelse i ett tvistemål om barns boende m.m. (T 1627-09). Ordförande vid sammanträdet var tf. rådmannen CC. Vid sammanträdet avkunnade tingsrätten i parternas närvaro ett interimistiskt beslut enligt vilket parternas gemensamma barn skulle ha umgänge med fadern varje jämn vecka från måndag till måndag. CC har efter förhandlingen föranstaltat om att det interimistiska beslutet i protokollet från sammanträdet skulle ges ett annat innehåll i umgängesfrågan, nämligen att barnen skulle ha umgänge med fadern varje jämn vecka från torsdag till måndag i ojämn vecka.

Genom att se till att beslutet i protokollet gavs ett annat innehåll än vad det hade då det avkunnades vid sammanträdet har CC uppsåtligen eller av oaktsamhet vid myndighetsutövning åsidosatt vad som gällt för uppgiften som domare.

Gärningen är inte att anse som ringa.

CC förnekade brott. Han uppgav sammanfattningsvis i huvudsak följande.

Vid enskilt övervägande, och efter att ha resonerat om saken med tingsnotarien, bestämde han sig för att besluta om umgänge för barnen med BB från torsdag till måndag. Tingsnotarien var medveten om att han avsåg att meddela ett beslut med det innehållet. Då han muntligen meddelade parterna beslutet gjorde han dock en felsägning och sade att umgänge skulle ske från måndag till måndag. Han uppmärksammade felsägningen först då tingsnotarien gav honom protokollet i vilket

hon hade skrivit ett beslut om umgänge från måndag till måndag. Han kontaktade omedelbart partsombuden per telefon och gjorde då en formlös rättelse, som de delgavs. Enligt hans uppfattning utgjorde felsägningen en uppenbar oriktighet. Beslutet om rättelse dokumenterades inte på något sätt. Det hade kanske varit bättre att göra en anteckning om rättelsen i protokollet, men rättelsen var ju redan gjord och enligt hans uppfattning har han inte förfarit felaktigt. Han är kritisk till att hovrätten i dess beslut ansett att han avkunnat ett beslut vid sammanträdet. Enligt hans mening avkunnade han inte något beslut utan i stället meddelade han muntligen beslutet vid sammanträdet. Det är inte föreskrivet att interimistiska beslut ska avkunnas och det är bara i sådana fall som beslutet enligt tryckfrihetsförordningen anses upprättat vid avkunnandet. I förevarande fall upprättades därför protokollet med beslutet först då det expedierades. Ett interimistiskt beslut kan till skillnad från ett slutligt beslut ändras när som helst under målets gång.

Ett ytterligare förhör hölls med tingsnotarien, varvid hon bl.a. bekräftade vad hon tidigare uppgett.

Jag fann därefter inte längre anledning att anta att CC gjort sig skyldig till straffbart tjänstefel, varför jag lade ned förundersökningen.

CC bereddes tillfälle att komplettera de upplysningar han lämnade vid förhöret. Han kom in med ett yttrande i vilket han bl.a. uppgav följande.

Som framgår av tidigare lämnade uppgifter vid förhör --- har jag den uppfattningen grundad på 17 kap 12 § 1 st. rättegångsbalken att ett interimistiskt beslut inte kan "avkunnas" i paragrafens mening men däremot meddelas muntligen vid ett sammanträde. En följd av denna uppfattning är att protokollet från den muntliga förberedelsen den 4 maj 2009 har upprättats och genom justering fått slutlig utformning först vid expediering till parterna. --- Eftersom protokollet inte var färdigställt för expediering gjorde jag bedömningen att det fanns en rättelse-möjlighet möjligen med stöd av 17 kap. 15 § rättegångsbalken men i vart fall även utan lagstöd. Rättelseparagrafen är något oklar och inte helt lätt att tillämpa enligt vad rättspraxis och JO:s uttalanden visar. Jag antog att en felsägning kunde vara ett med skrivfel eller räknefel jämförbart förbiseende även om felet inte var ett avfattningsfel. Jag föranstaltade om en formlös rättelse av det upptäckta felet och såg till att det interimistiska beslutet i protokollet återspeglade tingsrättens verkliga ställningstagande. ---

Jag fann vidtagna åtgärder tillräckliga särskilt med beaktande av att det protokollförda beslutet kunde överklagas i sak. I efterhand har jag förståelse för synpunkten att det borde ha antecknats i protokollet att det tillkännagivna beslutet korrigerats till följd av felsägning och utformats slutligt i enlighet med lydelsen i protokollet.

Attunda tingsrätt anmodades att redovisa sin bedömning av den fråga som aktualiserats. Tingsrätten (dåvarande lagmannen DD) kom in med ett yttrande och anförde följande.

När det gäller sättet att meddela dom och slutligt beslut anvisar rättegångsbalken två alternativ, antingen muntligt avkunnande eller tillhandahållande av domen i färdigt skick på rättens kansli. Det finns inget uttryckligt lagstöd för att detsamma gäller även vid sådana beslut som inte är slutliga, såsom i det nu aktuella fallet där det var fråga om ett interimistiskt beslut. Enligt tingsrättens mening ter sig en analogisk tillämpning av reglerna i 2-12 §§ rättegångsbalken naturlig när det gäller sådana beslut. Det är i alla fall på det sättet som underrätterna till vardags handlägger

interimistiska frågor i familjemålen och besluten meddelas således på samma sätt som domar och slutliga beslut.

Så har också CC gjort i det aktuella målet. Efter övervägande avkunnade han muntligt det interimistiska beslutet om umgänge. Som han själv har beskrivit, begick han då ett misstag och angav andra tider för umgänget än de han i själva verket hade beslutat sig för.

CC blev uppmärksam på sitt misstag först i samband med att han skulle justera protokollet från förberedelsen. Han beslutade sig då för en rättelse enligt 17 kap 15 § rättegångsbalken. Formellt riktigt har rättelsen genomförts först efter det att parterna genom sina ombud har fått tillfälle att yttra sig. Vid CC:s telefonkontakt med dem hade ingen, inte ens BB:s eget ombud, som nu efteråt har gjort sak av det hela, något att invända. Det besked CC fick från ombuden kan inte uppfattas på något annat sätt än att det å ömse sidor gavs "klartecken" till rättelsen.

Det är inte alldeles klart hur hovrätten närmare har resonerat för att komma fram till att en rättelsesituation inte har förelegat. Ställningstagandet motiveras med att en "uppenbar oriktighet" inte varit för handen. Tingsrättens ståndpunkt är att den avgörande skillnaden mellan att ge en begränsad umgängerätt mot att föranstalta om ett i praktiken växelvis boende har framstått som uppenbar för alla berörda. Enligt tingsrättens mening fanns förutsättningar för att använda sig av rättelseinstitutet.

Vad tingsrätten däremot kan notera är att beslutet om rättelse inte på något sätt har blivit dokumenterat i akten. Detta borde närmast ha skett i protokollet från förberedelsen eller genom ett särskilt rättelsebeslut som bilagts protokollet. Denna huvudprincip utgår från att ett protokoll från en förhandling – färdigjusterat eller inte – på ett korrekt sätt återspeglar vad som där har förevarit. Det är hela grundidén med ett protokoll.

Eftersom det var fråga om ett interimistiskt beslut som gäller fram till dess annat förordnas hade det ju också varit möjligt för CC att fatta ett nytt beslut i frågan. Skillnaden mellan att göra en rättelse eller att fatta ett nytt beslut i den aktuella situationen måste därför, i vart fall för utomstående, framstå som en juridisk teknikalitet.

Bedömning

När ärendet initierades hos JO framkom sammanfattningsvis följande. Vid ett sammanträde för muntlig förberedelse i ett mål om barns boende m.m. avkunnade ordföranden CC ett interimistiskt beslut i fråga om umgänge med den lydelsen att barnen skulle ha rätt till umgänge med sin far, BB, jämna veckor från måndag till måndag. När CC senare under dagen fick protokollet från notarien uppmärksammade han att beslutet hade ett annat innehåll än det han avsett att meddela, nämligen umgänge från torsdag till måndag. Sedan han kontaktat faderns ombud instruerade han protokollföraren att ge beslutet i protokollet det innehåll som han avsett att meddela, att barnen skulle ha rätt till umgänge med fadern varje jämn vecka från torsdag till måndag i ojämn vecka. Beslutet överklagades till Svea hovrätt som fann att det förhållandet att beslutet getts en annan innebörd i protokollet än vid avkunnandet utgjorde grovt rättegångsfel och undanröjde beslutet.

Jag inledde en förundersökning om tjänstefel med anledning av att CC sett till att beslutet i protokollet gavs ett annat innehåll än vad det hade då det avkunnades vid sammanträdet. Efter att förhör hållits fann jag emellertid att gärningen, vid en samlad bedömning, var att bedöma som ringa och således inte var straffbar.

CC:s handlande och de invändningar han framfört föranleder emellertid följande uttalanden.

CC har uppgett att hans förfarande inte var felaktigt eftersom han inte avkunnade något beslut utan *meddelade* beslut vid sammanträdet. Han har till stöd för denna uppfattning angett att det inte är föreskrivet att interimistiska beslut ska avkunnas och det endast är avkunnade beslut som enligt tryckfrihetsförordningen anses upprättade i och med avkunnandet. Eftersom han endast meddelade beslut anses protokollet, med det däri intagna beslutet, upprättat först då det expedierades.

Rättegångsbalken, förkortad RB, innehåller inte några uttryckliga bestämmelser om förfarandet vid meddelande av beslut under rättegången. Som även tingsrätten anfört torde dock bestämmelserna i 17 kap. 9 och 12 §§ RB i fråga om dom och slutligt beslut vara analogt tillämpliga avseende icke slutliga beslut. En sådan analog tillämpning är också överensstämmande med stadgad praxis (jfr NJA 1977 s. 189). Av detta följer, som Svea hovrätt uttalat vid sin överprövning av det aktuella beslutet, att ett interimistiskt beslut ska meddelas antingen genom att avkunnas muntligen eller meddelas skriftligen.

I det aktuella fallet avkunnade CC vid ett sammanträde inför rätten muntligen i parternas närvaro beslut i fråga om umgänge. Det ligger givetvis i sakens natur att beslutet i det protokoll som förs över vad som förekommit vid sammanträdet ska återge det beslut som muntligen avkunnats (jfr NJA 1992 not B 2 samt 2 kap. 7 § andra stycket 2 tryckfrihetsförordningen). CC såg emellertid till att beslutet i protokollet i ett väsentligt avseende gavs ett annat innehåll.

CC har också ansett att de ändringar som gjordes av beslutet låg inom ramen för hans möjligheter att rätta det.

Av 17 kap. 15 § första stycket RB framgår att rätten får besluta om rättelse om rätten finner att en dom eller ett beslut innehåller någon uppenbar oriktighet till följd av rättens eller någon annans skrivfel, räknefel eller liknande förbiseende. Enligt tredje stycket samma lagrum ska parterna innan ett sådant beslut fattas ha fått tillfälle att yttra sig om det inte är uppenbart obehövligt. Bestämmelserna om rättelse har en begränsad räckvidd och ska tillämpas restriktivt (se bl.a. NJA 1990 s. 208). Kravet på att oriktigheten ska vara uppenbar innebär att det på något sätt ska gå att objektivt konstatera oriktigheten. Det får således inte röra sig om en oriktighet vars eventuella existens är omöjlig att upptäcka för någon annan än rätten (se Fitger, Rättegångsbalken, En kommentar på Internet, 17 kap. 15 § RB).

Innebörden av det beslut CC avkunnade var att BB:s yrkanden om sina barns umgänge med honom bifölls. Det i protokollet intagna beslutet innebar däremot i förhållande till BB:s yrkande en med flera dagar reducerad umgängesrätt. Skillnaden mellan beslutet vid avkunnandet och i protokollet ger således uttryck för två skilda bedömningar i frågan om umgängesrätt. Med hänsyn härtill instämmer jag i den uppfattning som också hovrätten gav uttryck för i sitt beslut att återförvisa målet, nämligen att de ändringar som gjordes avseende det avkunnade beslutet i protokollet inte utgjorde sådana oriktigheter som kunde bli föremål för

rättelse enligt 17 kap. 15 § RB. Det finns inte heller i övrigt enligt gällande rätt möjlighet att rätta ett beslut på det sätt som CC anser sig ha låtit göra.

– Ett interimistiskt beslut får däremot självfallet omprövas av rätten. En sådan omprövning ska dock bl.a. alltid föregås av att parterna beretts tillfälle att yttra sig i saken. Resultatet av omprövningen ska givetvis också redovisas i ett nytt beslut, skilt från det tidigare beslutet.

Sammanfattningsvis kan jag således konstatera att CC:s åtgärd, att instruera tingsnotarien att ge det i protokollet intagna beslutet ett annat innehåll än det beslut han avkunnat vid sammanträdet, stod i strid med gällande rätt. Jag är mycket kritisk till hans agerande.

Vad som i övrigt kommit fram föranleder inte någon ytterligare åtgärd eller något uttalande från min sida.

Ärendet avslutas.